

ISSN 0027-8084

УДК 808.61./62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

НАШ ЈЕЗИК

L/2

БЕОГРАД
2019

НАШ ЈЕЗИК

ИЗДАЈЕ

ЛИНГВИСТИЧКО ДРУШТВО у БЕОГРАДУ

УРЕЂУЈЕ

БОДИЉА

Година I Свеска I

БЕОГРАД

1932

НАШ ЈЕЗИК

L CB. 2

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Борђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Ову свеску *Нашег језика* приредиле су
др Марина Николић и др Марина Спасојевић.

Рецензенти
др Марина Николић, др Владан Јовановић,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије
бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–4–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа Планета принт, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); Н.С. Књ. 1 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1932/1933– (Београд, Планета принт).

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

Проф. др Срето Танасић, дописни члан АНУРС

*Радове на с̄раницама овог броја
часо̄писа Наш језик колеге,
̄пријатељи и некадашњи с̄туденти
̄освећују ̄роф. др Сре̄ши Танасићу,
до̄исном члану АНУРС,
̄оводом седамдесе̄ година живо̄и
са искреним жељама за дугим живо̄ом
и не̄рекидним с̄варалаш̄вом*

НАШ ЈЕЗИК

Књига L

Св. 2 (2019)

САДРЖАЈ

Повод

- Седамдесет година живота др Срете Танасића – пола века љубави
према српском језику (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ) 1–7
- Библиографија радова др Срете Танасића
(ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ) 9–30

Срето Танасић у српској лингвистици

- Стандардизација српског језика и језичка култура у проучавањима
Срете Танасића (МАРИНА М. НИКОЛИЋ) 31–37
- Срето Танасић против језичких манипулација
(БИЉАНА С. САМАРЦИЋ) 39–47
- Значај Танасићевих истраживања за лексикографски третман
трпног глаголског придева у Речнику САНУ
(ЈОВАНА Б. ЈОВАНОВИЋ) 49–57

Акцентологија и фонологија

- Силазни акценти на непочетним слоговима ријечи у српском
књижевном језику (МИЛОРАД П. ДЕШИЋ) 59–64
- О прозодијским аспектима риме у српској поезији
(ДРАГА С. ЗЕЦ) 65–75
- Белићеви погледи на акценте и културу говора у часопису *Наш
језик* из данашње перспективе (АЛЕКСАНДРА Р. ЛОНЧАР
РАИЧЕВИЋ, МАРИНА С. ЈАЊИЋ) 77–85
- О неким спорним рефлексима *jaīa* (САЊА М. КУЉАНИН) 87–93

Морфологија и творба речи

- О архаизмима у српском језику, посебно граматичким
(ПРЕДРАГ Ј. ПИПЕР) 95–107

Прелазни карактер префиксоида у савременом српском језику (РАЈНА М. ДРАГИЋЕВИЋ)	109–116
Морфолошка средства којима се појачава или ослабљује значење мотивне речи у творби (нацрт за једну могућу морфологију градуабилности) (МИРЈАНА К. ИЛИЋ)	117–122
Статус лексеме <i>сам</i> у савременом српском језику (АНА М. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ)	123–129
Узвици у служби других врста речи у српском језику (ИВАНА В. ЛАЗИЋ-КОЊИК)	131–139
Експресивна вредност збирних именица које означавају етничке, националне, верске групе (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ)	141–150
О могућим семантичким дистинкцијама глаголских именица у српском језику <i>јризнање</i> : <i>јризнавање</i> , <i>јридружијење</i> : <i>јридруживање</i> и сл. у контексту актуелне политике (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ)	151–159
Видско парњаштво и акционалност (префикс <i>за-</i>) (ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ)	161–168

Синтакса и семантика

О двјема спорним конструкцијама у српском језику (<i>за</i> + инфини- тив и <i>за</i> + акузатив у значењу одређивања правца кретања) (БРАНИСЛАВ М. ОСТОЈИЋ)	169–176
Значење и контекст: неки проблеми око значења и употребе гла- голских личних облика (РАДОЈЕ Д. СИМИЋ, ЈЕЛЕНА Р. ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ)	177–187
О реченицама са спојем <i>а</i> и <i>у</i> у везничкој позицији (МИЛОШ М. КОВАЧЕВИЋ)	189–196
Синтаксичке конструкције ‘глагол + <i>ми се</i> ’ у српском језику (ДИМКА В. САВОВА)	197–204
О једној посебној контрафактивној конструкцији у српском језику (ЉУДМИЛА В. ПОПОВИЋ)	205–220
Синтакса и семантика предикатског израза <i>јјознајти (се)</i> (ВЛАДИСЛАВА Ж. РУЖИЋ)	221–236
О предлогу <i>јјоврх</i> (ДУШКА Б. КЛИКОВАЦ)	237–258
Синтакса и семантика предлога <i>јјри</i> (ИВАНА Н. АНТОНИЋ)	259–268
О српском глаголу <i>јјријти</i> (НАДА Л. АРСЕНИЈЕВИЋ)	269–280
Значењски ресурси функционалних глагола: на примеру предик- ката ‘сукобити се’ (МИЛИВОЈ Б. АЛАНОВИЋ)	281–288
Утицај полипрефиксације глагола на њихово синтаксичко окружење (МИЛИЦА Љ. СТОЈАНОВИЋ)	289–295
О (лексичко-граматичким) значењима глаголских речи (ИВАНА Р. ЈОВАНОВИЋ)	297–306

Негација као језичка категорија – општи осврт (ЈЕЛЕНА Л. ПЕТКОВИЋ)	307–314
Један тип безличних реченица у српском и руском (у контексту језичке слике света) (БИЉАНА Ж. МАРИЋ)	315–322
Асиндетске структуре с концесивним значењем у савременом српском језику (МИЈАНА Ч. КУБУРИЋ МАЦУРА)	323–334
О употреби израза <i>један/једно с другим</i> и <i>једна с другом</i> у српском језику (ИВАНА З. МИТИЋ)	335–342
Линеаризација протосоцијативних и псеудосоцијативних кон- струкција у српском језику (МАРИЈА М. ОПАЧИЋ)	343–351
Императив као маркер неочекиваности (ДРАГАНА М. КЕРКЕЗ) ..	353–359
Статус финалних реченица у <i>Зборницима закона и уредбених указа</i> из пете деценије 19. века (ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ)	361–368

Лексикологија, лексикографија и терминологија

Рјечници као средство успостављања ауторитета (ДАНКО М. ШИПКА)	369–386
Слов'янска терминологија кінца ХХ – початку ХХІ століть у діалози традиційної та електронної бібліографиї (ВІКТОРИЈА Л. ІВАЩЕНКО)	387–397
Нова лексика у области туризма у савременом српском језику (ЂОРЂЕ Р. ОТАШЕВИЋ)	399–408
Саобраћајна терминологија у савременом српском језику (ГОРДАНА Д. ДИМКОВИЋ ТЕЛЕБАКОВИЋ)	409–418
Винаверове крушке <i>крусиџуменка</i> и <i>бергамка</i> и ријеч-двјије по- водом њих (НЕЂО Г. ЈОШИЋ)	419–427
Називи за печурке у српским народним говорима (МАРИНА С. ЈУРИШИЋ, ЈЕЛЕНА Д. ЈАНКОВИЋ)	429–439
Турцизми у 20. тому Речника САНУ (МАРИЈА С. БИНЂИЋ) ..	441–448
Прилог опису семантике придева <i>йразан</i> (НАТАША М. МИЛАНОВ)	449–456
Једно запажање о прилогу <i>вуковски</i> у српском језику (ИРЕНА Р. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ)	457–463

Стилистика

Превођење као креативни и лингвистички изазов у савременом српском језику (НЕНАД Б. ВУКОВИЋ)	465–471
О стилистичким особинама Андрићева наратива у роману <i>На Дрини ћуџрија</i> (ГАЛИНА Г. ТЈАПКО)	473–485
Заграде у Андрићевим романима (БРАНКО Ђ. ТОШОВИЋ)	487–494

Суфикси <i>-ица</i> и <i>-ка</i> у језику Петра Кочића (ДРАГО В. ТЕШАНОВИЋ, ДРАГАНА Д. ЛАЗИЋ)	495–506
Индивидуална лексика у дјелу Исидоре Секулић (творбено- -семантичке одлике именица) (ВЕСЕЛИНА В. ЂУРКИН)	507–520
„Унутрашњост“ поетонима <i>Тигар</i> Бранка Топића (МИРЈАНА Н. СТОЈИСАВЉЕВИЋ)	521–527
(Не)референцијалност антецедента релативних клауза у песми „Он“ Сунчице Денић (ТАЊА З. РУСИМОВИЋ)	529–540

Прагматика

О пружању утехе саговорнику у говору свакодневне комуникације (БОЈАНА С. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	541–550
Реторичка структурална теорија и реализација елементарних јединица дискурса на примеру онлајн коментара у српском и руском језику (РАДОСЛАВА М. ТРНАВАЦ)	551–570

Дијалектологија

О једној старој падежној конструкцији у говору источnobосан- ских Ера – генитив издвајања из скупине (СЛОБОДАН Н. РЕМЕТИЋ)	571–576
Третман полисемије и хомонимије у дијалекатским речницима (МАРТА Ж. БЈЕЛЕТИЋ)	577–585
Језичке крхотине и дијалекатски речник (НЕДЕЉКО Р. БОГДАНОВИЋ)	587–593
Говори Црне Горе у основици српског књижевног језика (МИОДРАГ В. ЈОВАНОВИЋ)	595–603
Западнобоснијска диалектна лексика в общесербском контек- сте (на примере говора Манячи) (ЕКАТЕРИНА И. ЯКУШКИНА)	605–613
Неке позајмљенице у коларској терминологији говора Карашева (МИХАЈ Н. РАДАН, МИЉАНА-РАДМИЛА М. УСКАТУ)	615–626
О акценту као прилогу очувању дијалекта (ЈОРДАНА С. МАРКОВИЋ)	627–636
Репартиција рефлекса вокалног <i>л</i> у говорима Лужнице и Пирота (ЉУБИСАВ Н. ЂИРИЋ)	637–644
Рефлекси финалног <i>л</i> у лексеми <i>заова</i> у говорима призренско- -тимочке дијалекатске зоне (АНА Р. САВИЋ-ГРУЈИЋ)	645–653
Вокалске редукције у говору Бастаса (ДРАГОМИР В. КОЗОМАРА)	655–662
О приступима у досадашњим истраживањима синтаксе падежа у херцеговачко-крајишким говорима (ЗОРАН М. СИМИЋ)	663–677

Циљне (намерне, финалне) реченице у сиринићком говору (РАДИВОЈЕ М. МЛАДЕНОВИЋ, БОЈАНА М. ВЕЉОВИЋ)	679–685
Вербализација концепта <i>здравље</i> у тимочко-лужничким говорима (ТАЊА З. МИЛОСАВЉЕВИЋ)	687–694

Ономастика

Marginalia onomastyczne (ZUZANNA V. TOPOLINSKA)	695–698
О релационим микропонимима у Рађевини (МИРЈАНА С. ПЕТРОВИЋ-САВИЋ)	699–705
Прилог реконструкцији ојконима <i>Вогошћа</i> (ЈЕЛЕНА В. ЈАЊИЋ)	707–714

Социлингвистика

Linguistic Ideology and the Art of Re-Edition on the Second Edition of Ioann Rajić's <i>History of Various Slavic Peoples</i> (1823) (МОТОКИ У. НОМАЧИ)	715–725
Знање студената о ауторству наших правописа (ВЕЉКО Ж. БРБОРИЋ)	727–735
Стандардни и матерњи језик из другачије перспективе (НАТАША Б. КИШ)	737–744
О уништеном писаном наслеђу на Косову и Метохији (на при- меру сачуваног дела једне породичне архиве) (МИТРА М. РЕЉИЋ)	745–752

Лингвокултурологија

Сложенице са именицом <i>вода</i> у српским народним говорима и српској култури (СОФИЈА Р. МИЛОРАДОВИЋ, ВЛАДАН З. ЈОВАНОВИЋ)	753–763
„Богатство“ – конвенционални суд у систему вредности у срп- ском језику и култури (НАТАША С. ВУЛОВИЋ)	765–772
Стереотип о Ери (ДАНИЈЕЛА С. СТАНИЋ)	773–781

Граматографија

Српско-рускословенски међуодноси у српским граматикама рускословенског језика прве половине 19. века (НАЈДА И. ИВАНОВА)	783–790
<i>Србска Грамаџика за гимназијалну младежъ Княжесѣтва Срѣје</i> Владимира Вујића (1856) (МИЛОШ Ђ. ОКУКА)	791–802

Библиографија

Преглед библиографија објављених у часопису <i>Наш језик</i> (АНА В. ГОЛУБОВИЋ)	803–811
--	---------

Оригинални научни рад
Примљено 11. децембра 2019. г.
Прихваћено 16. децембра 2019. г.

ИРЕНА Р. ЦВЕТКОВИЋ ТЕОФИЛОВИЋ*

(Универзитет у Нишу,
Филозофски факултет,
Департман за српски језик)**

ЈЕДНО ЗАПАЖАЊЕ О ПРИЛОГУ *ВУКОВСКИ* У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

У овом раду биће речи о прилогу *вуковски*, који је још у првој половини XIX века употребио Јован Хацић (Милош Светић) у чувеној десетогодишњој полемици са Вуком Караџићем. Постојећи речници српског језика не бележе наведени прилог, већ само придев *вуковски*, *-а*, *-о*. Употреба придева и прилога *вуковски* посведочена је и у примерима из савременог српског језика.

Кључне речи: Вук Караџић, Јован Хацић (Милош Светић), прилог *вуковски*, XIX век.

1. Прву половину XIX века у развоју српског књижевног језика обележиле су три значајне полемике Вука Стефановића Караџића са најугледнијим људима онога времена: Лукијаном Мушицким, Милованом Видаковићем и Јованом Хацићем (Милошем Светићем). Сву тројицу књижевника, осим образовања, повезивао је и сличан однос према књижевном језику.¹ У веома оштрој рецензији на *Глас*

* irena.cvetkovic.teofilovic@filfak.ni.ac.rs

** Овај рад је настао у оквиру пројекта *Историја српског језика* (бр. 178001), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, као и пројекта *Српски језик некад и сад: лингвистичка испитивања* (бр. 360/1-16-10-01), који се реализује на Филозофском факултету у Нишу.

¹ Припадајући славеносрпском периоду у развоју српског књижевног језика, залагали су се, као и многи други, за употребу славенизама ради означавања појмова апстрактног значења за које српски народни језик није имао одговарајуће речи. Поједини писци су тако у рускословенском језику видели „оставу“, а други „источник“ из којег ће се богатити српски књижевни језик (Ивић 1988: 171).

народољубца Лукијана Мушицког из 1819. године,² Вук врло рано изговара реч *раїи*, који по његовом мишљењу није штетан, већ је од велике потребе и ползе (Селимовић 1967: 43). У сличном тону Вук је нешто раније написао и рецензију на Видаковићев роман *Усамљени јуноша* 1815. године, која је била само увод у полемику, која је трајала неколико година. Трећи Вуков противник био је Јован Хаџић, у књижевности познат као Милош Светић, утицајни правник, један од оснивача Матице српске и њен први председник. Познато је да је полемика започела Хаџићевим кратким списом *Сиїнице језикословне*, који је објавио 1837. године,³ при чему је уследио Вуков *Одговор*,⁴ да би Хаџић узвратио текстом под насловом *Уїук или одговор на одговор на Сиїнице језикословне* 1839. године.⁵ Сама полемика између Вука и Хаџића продужила се све до 1847. године, када је окончана књигом *Раїи за срїски језик и ѿравоиис* Ђуре Даничића, а своје литерарно уобличење добила је у песми *Пуїи* Бранка Радичевића.

2. Прихватајући народни језик као основицу књижевног језика, Хаџић се почео, међутим, супротстављати Вуку у погледу азбуке и правописа, а био је и против прогона славенизама, будући да често нису имали адекватну замену у српском народном језику.⁶ Од самог почетка полемику на релацији Караџић – Хаџић (Светић) карактерише оштар полемички тон, на који је Вук, по свему судећи, већ навикао ондашњу читалачку публику.⁷

У *Одговору на Сиїнице језикословне* Вук после детаљне анализе износи на крају често цитирану оцену рада Јована Хаџића (Милоша Светића):

„Код овакијех погрјешака Г. би Светић у другијех народа био између најгоријех списатеља (каковијех и нема у народа, који литературу имају), но у нас је, несрећом, опет између првијех, јер их има и много горијех од њега; и тако се по правди за њега може рећи: *он, као*

² Рецензија је објављена тек 1897. године у *Бранковом колу*.

³ Овај спис штампан је поменуто године у Новом Саду као посебна публикација на укупно петнаест страна.

⁴ *Одговор* је штампан у Бечу 1839. године као самостална књижица на деветнаест страна.

⁵ И овај спис је објављен као самостална књижица у Новом Саду 1839. године, а потом се исте године појавило донекле измењено издање у Београду (Јовановић 2004: 381). У овом раду служили смо се првим издањем, доступним на сајту *Дигиталне Библиотеке Матице српске* (www.digital.bms.rs).

⁶ О Хаџићевом језику в. монографију Суботић 1989.

⁷ М. Селимовић наводи тако да је Вукова рецензија на Видаковићев роман *Љубомир у Јелисијуму* 1817. године „jedna od najbezobzirnijih u našoj književnosti uopšte“ (Селимовић 1967: 71).

данашињи *Срѣски сѣисаѣлѣ, зна досѣа; али ѣрема ономе, шѣо мисли, и о чему би рад друге увѣриѣи, да зна, он не зна нишиѣа; и кад не би нишиѣа друго знао боље од Срѣскога језика и од еѣимологије, он би у ученоме свијеѣу био ѣрави фушер и шарлаѣан“ (Вук 1839: 18–19).*

На овакве Вукове увреде Светић одговара истом мером у спису *Уѣук или одговор на одговор на Сиѣнице језикословне*. Вук је за њега пакосно дериште које једва чека да се дочепа улице, како би се каменом или блатом осветило и човека осрамотило, али да га ваља (Вука) зато мало прошибати како би му то „за науку служило“ (Светић 1839: 4). Осврћући се, између осталог, и на увредљиве и оштре Вукове примедбе, Светић истиче да је Вук:

„у руги и погрди до тога савршенста већ дотерао, да е већ узь речь постало, кадъ се што одвећ неслао, безобразно и погрдно хоће да означи, да е то управъ Вуковски, говорити [истакла И. Ц.]. По томе судећи може се праведно узети, да е похвала изъ Вуковы уста готова хула, а грдня нѣгова права похвала“ (Светић 1839: 26).

Даље додаје:

„Вуковски’ пакъ погрда’и бловотина’ [истакла И. Ц.], кое изъ едне пакости, у крылу књижевне зависти и злобе, рођене и залюляне проистичу, и јоштъ нѣкомъ нечувеномъ подлостю питаю се и подржаваю, и противу личности, чести и доброга имена управляюсе, и на срамоту рода свога служе, да Богъ да не было у свѣту Србскога рода и књижества никада, па ишле оне одъ кога му драго, и противу кога му драго!“ (Светић 1839: 29).

3. У примеру „Вуковски’ пакъ погрда’и бловотина“ придев *вуковски* употребљен је у значењу које је наведено и у *Речнику срѣскохрваѣскога књижевног језика* под одредницом **вѣковскѣ**, -ѣ, -ѣ: *који је својсѣвен Вуку Караѣићу* („Даничић је... прожет Вуковом моралном снагом и вуковском постојаношћу [истакла И. Ц.] у раду. Бел.“ (РСМ 1: 450)). *Речник срѣскохрваѣског књижевног и народног језика* придев **вѣковскѣ**, -ѣ, -ѣ, дефинише на следећи начин: *који је као у Вука Караѣића, ѣо угледу на Вука, у духу Вукове реформе*, при чему се наводе потврде у којима се придев *вуковски* реализује уз именице: *сѣав, ѣросѣоѣа, језик и начин* (РСАНУ 3: 118). У *Речнику срѣскога језика* пак под одредницом **вѣковскѣ**, -ѣ, -ѣ, налазимо: *који је у духу језичке реформе Вука Сѣефановића Караѣића: својсѣвен Вуку Караѣићу, ~ стил, ~ логика, ~ постојаност у раду* (РСЈ: 177).

4. У претходно наведеном примеру из *Уѣука*, где се истиче: „кадъ се што одвећ неслао, безобразно и погрдно хоће да означи, да е то

управљ *Вуковски*“, употребљен је прилог *вуковски*. Тако је *вуковски* (на *вуковски*/Вуков начин) *ӣо кад се ӣӣо одвећ несла̀но, безобразно и ӣогрдно хо̀е да означи*. Прилог *вуковски*, међутим, не региструју поменути речници српског језика.⁸ Иначе, сам прилог данас није фреквентан, ако је судити према примерима наведеним из извора коришћених за израду *Корџуса савременог српског језика* Групе за језичке технологије Универзитета у Београду.⁹

5. Претрага поменутог *Корџуса савременог српског језика* (у верзији СрпКор 2013, чији су аутори Душко Витас и Милош Утвић) показала је да се на упит *вуковски* приказује укупно једанаест резултата. Од овог броја у седам случајева¹⁰ забележен је придев *вѣковскѣ*, -а̄, -о̄ уз који долазе именице *десетѣрац*, *језик*, *завичај*, *казивач*, *кулѣ*, *реч*, *српски*, *ӣрадиција* и *ӣековина*:

„По логичи – ако може Vukov, vukovski, vukovac, Andrićev, andrićevski, andrićevac i sl., може i Crnjanskiјev, crnjanskiјevski, crnjanskiјevac“ (*Jezik danas – glasilo Matice srpske za kulturu usmene i pisane reči*, u: *Slavistika*, Beograd: Slavističko društvo Srbije, 1997); „Svojim bogatim delom proslavio je i svoj vukovski zavičaj i svoj narod u čitavom svetu, sledeći uporedo vukovsku tradiciju i tekovine najsavremenijih naučnih dostignuća u proučavanju zemlje, naroda i narodnog života“ (*Danica: srpski narodni ilustrovani kalendar za 2000*, Beograd: Vukova zadužbima, 2000); „Jezik i reč ovoga priručnika su srpski, vukovski, jasni i nedvosmisleni“ (Duška Klikovac, *Gramatika srpskog jezika za osnovnu školu*, Beograd, 2002); „Kroz Matavulja su u jednom glasu progovorili daroviti vukovski kazivač i učeni evropski intelektualac, koji je čitao (i prevodio) Zolu, Mopasana, Tena, Čehova“ (*Politika*, 4. 2. 2006); „Makedonski pak jezik izdvojio se iz srpskog u poseban južnoslovenski jezik (ni Makedonci nisu uzeli Vukov i vukovski srpski pa ga prosto preimenovali u makedonski)“ (*Politika*, 9. 12. 2006); „Ali, meni je u nasleđe (i na čuvanje) dato ovo što ste Vi lepo nabrojali – srpska tradicija i kultura čija je ključna tačka Kosovo, pravoslavna vera odnosno svetosavlje, vukovski jezik i deseterac“ (*Politika*, 17. 8. 2007); „Dakle,

⁸ Поменути речници српског језика, чији је списак дат у списку литературе, не бележе ни облик *караџићевски*.

⁹ Уп. у РСАНУ 16: 89: придев *нѣшићевскѣ* и *нѣшићевскѣ*, -а̄, -о̄ у значењу: *који је у духу Нушићеве комике, Нушићевог комедиографског иосѣиујка*: ~ *комика*, ~ *сѣишл*, као и прилог *нѣшићевски* и *нѣшићевски*, који се дефинише: *на Нушићев начин, онако како ӣо чини Нушић*, у духу *Нушићеве комике* („Кад би се желело да се парадоксом обележи карактер ове његове комедије, могло би се рећи да је она замишљена нушићевски [истакла И. Ц.]“ (Финци Е., Књиж. 7, 687)).

¹⁰ Променом падежног облика придева у захтеву за претраживање *Корџуса* добили би се, свакако, другачији резултати.

za manje od dvesta godina vukovski kultovi (tj. oni koje je proizvela, hotimično ili ne, njegova 'naučna' i društvena svest) zaživeli su na našim prostorima kao svojevrsni huk neke elementarne nepogode ili prirodne stihije“ (*Politika*, 1. 3. 2008).

Прилог *вуковски*, међутим, јавља се у укупно четири потврде, од којих су три из листа *Полиџика*, у чланцима објављеним 2000, тј. 2009. године:

„Ако је Дуčić, а јесте, својим делом на Trebinju отворио врата, ако га vukovski rečeno, учинио свету на видiku, Trebinje је наша укупна култура су тек повремено узвраћали Дуčićу“ (Dragomir Brajković, *Politika*, 14. 11. 2000); „Ispostavlja se, ako stavimo u zgradu utehu od umetničke lepote, da se na planu života malo šta pomerilo, da su u mnogo čemu život nekad i život sad bili, vukovski rečeno, 'isto to, samo malo drukčije““ (*Politika*, 21. 12. 2000); „Čitaoci novina odavno znaju da se one mogu čitati vukovski, onako kako piše, ali i između redaka“ (*Politika*, 30. 10. 2009)). Једна потврда забележена је у језику Данила Киша у тексту *Homo poeticus* у примеру: „On se zalaže, sasvim vukovski, за употребу народног, то јест гoвoрног језика, који би био записан фонетским писмом“.¹¹

6. У овом кратком прилогу указано је, пре свега, на једну од најранијих потврда придева *вуковски*, *-а*, *-о*, са основним значењем: „који је својствен Вуку Караџићу“.¹² Придев *вуковски*, *-а*, *-о*, који региструју и сви речници српског језика, употребљен је тако у тексту *Уџук или одговор на одговор на Сиџинице језикословне*, који данас чини део чувене десетогодишње полемике вођене 30-их година XIX века између Јована Хаџића (Милоша Светића) и Вука Караџића. С друге стране, у спису *Уџук или одговор на одговор на Сиџинице језикословне* Милоша Светића из 1839. године налазимо и прилог *вуковски*. Тако је *вуковски* (на *вуковски* / Вуков начин) према Светићу када се што „одвећ неслано, безобразно и погрдно хоће да означи“. Употреба прилога *вуковски* није непозната ни савременом српском језику, имајући у виду податке преузете из *Корџуса савременог српског језика* (СрпКор 2013). Речници српског језика, међутим, бележе само придев *вуковски*, *-а*, *-о*, али не и прилог *вуковски*, чију употребу у српском језику подробије треба испитати.

¹¹ Сви примери дати су на начин како су наведени у *Корџусу савременог српског језика* (СрпКор 2013), у складу са условима за коришћење ове базе података. Истицања у тексту су ауторова.

¹² Уп. РЈАЗУ 89: 632, под одредницом *vukovski: adj. poss., načinjen prema prezimenu Vuković*.

ИЗВОРИ

- Вук 1839: ВСК (Вук Стефановић Караџић), *Одговор на Сиџинице језикословне Г. Ј. Хаџића = М. Свеџића*, у Бечу: у штампарији Јерменског манастира.
- Светић 1839: Милош Светић, *Уџукъ, или одговоръ на одговоръ на Сиџинице језикословне, кои е њечайанъ у Бечу у Шиџаміариу Ерменскога Манасіира, у Фебруарию 1839. одъ В. С. К.*, у Новомъ Саду: Писмени Павла Јанковића, Ц. К. Привил. Түпографа.
- СрпКор 2013: *Korpus savremenog srpskog jezika (verzion SrpKor 2013) Copyright Grupa za jezičke tehnologije Univerziteta u Beogradu*, <http://www.korpus.matf.bg.ac.rs/korpus/>, 11. 12. 2019.

ЛИТЕРАТУРА

- Ивић 1988: Павле Ивић, *Преглед историје српског језика*, Целокупна дела, књ. VIII, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.
- Јовановић 2004: Мирослав Јовановић (прир.), *Проџив Вука. Српска грађанска инџелигенција 18. и 19. века о језику и његовој реформи*, Београд: Стубови културе.
- РЈАЗУ 89: *Rječnik hrvatskoga ili srpskog jezika*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1974.
- РМС 1: *Речник српскохрватског књижевног језика*, I, Нови Сад: Матица српска – Загреб: Матица хрватска, 1967.
- РСАНУ 3: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, III, Београд: Институт за српскохрватски језик, 1965.
- РСАНУ 16: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, XVI, Београд: Институт за српски језик САНУ, 2001.
- РСЈ: *Речник српског језика*, ред. и ур. Мирослав Николић, Нови Сад: Матица српска, 2007.
- Селимовић 1967: Меџа Selimović, *Za i protiv Vuka*, Beograd: BIGZ – Sarajevo: Svjetlost.
- Суботић 1989: Љиљана Суботић, *Језик Јована Хаџића*, Нови Сад: Матица српска.

Ирена Р. Цветкович Теофилович

ОДНО НАБЛЮДЕНИЕ О НАРЕЧИИ 'ВУКОВСКИЙ' В СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

В настоящей работе речь идет о наречии *вуковский*, использованное еще в XIX веке Йованом Хаджичем (Милош Светич) в знаменитой десятилетней полемике с Вуком Караджичем. Существующие словари сербского языка не упоминают данное наречие, а только прилагательное 'вуковски, -а, -о'. Использование прилагательного и наречия *вуковский* зафиксировано и в примерах из современного сербского языка.

Ключевые слова: Вук Караджич, Йован Хаджич (Милош Светич), наречие *вуковский*, XIX век.